

Umûr-ı Maliye Hey'eti Teftîşiyesi Nizâmnâme-i Mu'addelesi

BİRİNCİ FASIL

Hey'eti Teftîşiyenin Sûret-i Teşkîli

Madde 1: Devâ'ir-i merkezîye ile vilâyât mu'amelât-ı maliye ve hesâbiyesinin teftîşi için Dîvân-ı Muhâsebât ma'yyetinde bir Hey'eti Teftîşiyeye teşkîl olunmuştur.

Madde 2: Memâlik-i şâhâne işbu nizâmnâme zeylinde gösterildiği veçhile on altı teftîş dâ'iresine taksîm ile her dâ'ireye bir müfettiş ile bir mu'âvin ta'yîn olunacaktır.

Madde 3: Müfettişler devâ'iri merkezîyede muhâsebecilik ve vilâyâтта defterdârlık itmiş ve bunlara mu'âdil sâ'ir me'mûriyetlerde bulunarak mu'amelât-ı maliye ve usûl-ü defterîde ma'lûmât-ı kâmile hâsıl itmiş olan me'mûrînden intihâb ile bi'l-istizân müte'allik buyurulacak İrâde-i Seniyye mücibince ve mu'âvinleri dahi usûlü dâ'iresinde bi'l-imtihân birinci ve ikinci sınıf muhâsebeciliğe hakk-ı intihâb kazanmış ve Dîvân-ı Muhâsebât dâ'iresinde derdest-i teşkîl olan Hesâb Mektebî'nde tahsîli fûnûnu hesâbiye ve maliye ile birinci derecede şâhadetnâme almış yahut birinci ve ikinci sınıf muhâsebeciliklerde ifâ'-yı hüsnü me'mûriyet itmiş olanlardan intihâb olunarak Dîvân-ı Muhâsebât'ın tensîbile ta'yîn olunurlar.

Madde 4: Müfettişliklerden birisi münhall oldukta merkez muhâsebecilerde defterdârlardan ve lâ-akall iki sene mu'âvinlik itmiş mu'âvinler için de bi'z-zât müfettişlik idâresine ehliyetini âsâr-ı fi'iliyesile isbât itmiş olanlardan birisi intihâb ve ta'yîn olunacak ve üçüncü maddede beyân olunan evsâfi hâ'iz me'mûrîn-i sâ'ireden birinin ta'yîni dahi câ'iz olacaktır.

Madde 5: Dîvân-ı Muhâsebât me'mûrîni teftîşiyeye için bir sicill-i istidlâli ittihâz ile gönderecekleri evrâk üzerine her müfettiş ve mu'âvin hakkında birer derece-i ehliyet ve iktidâr ta'yîn ve i'tibâr idilerek oraya kayıd ve zabt idilecektir.

Madde 6: Taşra müfettiş ve mu'âvinlerinin dâ'ire-i me'mûriyetleri bidâyeten kur'â ile ta'yîn olunacağı gibi her sene-i maliye ibtidâ'sında dahi Dîvân-ı Muhâsebât her müfettişin ismine bulunduğu dâ'ireye mülâsık devâ'ir üzerine 'alenen kur'â keşîdesi ile kur'âsının isabet ideceği dâ'ireye nakl ve tahvîl olunacaktır.

Madde 7: Bir müfettişin me'mûr olduğu dâ'ire teftîşâtı ikmâl olunmaksızın ta'kîbine me'mûr olan müfettiş o dâ'ire dâhilindeki vilâyetlerden ibtidâ' teftîşi nâ-tamam kalan vilâyette ifâ'-yı me'mûriyete bed' idecektir.

Madde 8: Taşra müfettiş ve mu'âvinlerine dâ'ire-i me'mûriyetleri dâhilinde geşt-ü güzârlarında ve Dersâ'âdet'ten veya buldukları mevâki'-i sâ'ireden dâ'ire-i me'mûriyetlerine vusûllerine kadar kat' idecekleri mesâfe için harcırâh karârnâmesine tevfi'kan harcırâh i'tâ' olunacak ve fakat Dersâ'âdet dâ'iresine ta'yîn olunacak müfettiş ile mu'âvinine masârif-i devriye ve sâ'ire nâmı ile bir şey virilmeyecektir.

Madde 9: Müfettişlerin merci'i Dîvân-ı Muhâsebât olub devâ'iri merkezîyeye müte'allik olan husûsât devâ'ire Dîvân-ı Muhâsebât vâsıtası ile tebliğ kılınacaktır.

Madde 10: Teftîşâtı vâki'asında bir sûretle iştibâh idilen müfettişin kendisini ta'kîb idecek olan müfettiş gelinciye kadar beklemeksizin hemen iştibâh idilen maslahat üzerine hâl-i tahkîk olunmak için o müfettişin bulunduğu mahâlle en yakın olan müfettiş ve mu'âvinlerden biri sûret-i mahsûsada gönderilebilecektir.

İKİNCİ FASIL

Müfettişlerin Vazîfe ve Mu'âmelâtı

Madde 11: Müfettişler Dersâ'âdet ve vilâyâtta emvâl-i devlet'in kabz ve sarfına me'mûr olan bi'l-cümle devâ'ir-i mülkiye ve askerîye mal me'mûrları ile ma'a tahrîr vergi ve a'sâr ve ağnâm ve Rüsûmât ve Orman ve Ma'âdin ve Posta ve Telgraf ve Nüfûs Me'mûrlarının ve Asâkir-i Zabtiyye İdâre ve Hesâb Emînlerinin ve Tahsîl-dârların ve Zirâ'at ve Ma'ârif ve Evkâf ve Eytâm ve Beledî ve Tekâ'üd ve Menâfi' Sandıkları'nın ve Dersâ'âdet'te Emniyyet Sandığı ile vilâyâtta açılacak şu'belerinin ve mahkemelerin bi'l-cümle usûl ve mu'âmele-i maliyesini ve defâtir ve evrâkî hesâbiyesini ve 'ale-l-'umûm cezâ-yı nakdîler hesâbatını ve ambar ve mahzenlerde bulunan zehâir-i 'öşriye ve eşyâ'-i sâ'ireyi hiç bir me'mûrdan istihsâli muvâfakata muhtaç olmaksızın tedkîk ve tahkîk ve Nizâmnâmesinin on altıncı maddesi îcâbınca idâresine müdâhale itmeksizin Rüsûmu Hamse ve kezâlik mukâvele-i mahsûsasına tatbîkan müşterekü'l-menfa'a Reji Şirketi'nin defâtir ve evrâkını ve mağaza ve sandıklarını mu'âyene me'mûrdur.

Madde 12: Müfettişler icrâ'-yı me'mûriyete bed' itmezden evvel Dersâ'âdet'te teftîşine me'mûr olduğu dâ'irenin âmirine mürâca'ât ve taşralarda dahi vilâyet merkezine vusûlünde vâlî-i vilâyet bulunan zâtın nezdine 'azîmetle yedlerine i'tâ' olunan fermân-ı 'âlî'yi bi'l-ibrâz beyânı me'mûriyet idecek ve gidecekleri devâ'ir ve mülhakât me'mûrları ile liva mutasarrıfları hakkında dahi bu veçhile mu'âmele ideceklerdir.

Madde 13: Dersâ'âdet dâ'iresinde me'mûr olan müfettiş, vilâyet müfettişleri gibi emr-i teftîşe hesâbat ve mu'âmelâtın ictimâ' ittiği merkezden başlayarak ibtidâ' Hazîne-i Celîle'nin ve ba'dehû her dâ'ire ve şu'be idâresinin ve tesîsât-ı 'umûmîyenin veznelerini ve kuyûd ve defâtiri hesâbiyesini teftîş ittikten sonra levâzım ve eşyâ'-yı 'ayniye ambarlarını mu'âyene idecek ve bunlara müteferri' kâffe-i mu'âmelâtında vilâyât müfettişleri hakkında vaz' olunan usûl ve tertîbe tatbîki hareket eyliyecektir.

Madde 14: Dersâ'âdet ve vilâyât müfettişleri işbu nizâmnâmede ta'yîn kılınan mu'âmelâtı teftîşiyeye hasr-ı vazîfe ile devâ'ir ve vilâyât me'mûrlarının umûru idâreye müte'allik mu'âmelât ve icrâ'âtına ve ihtârât-ı vâkî'aları üzerine ve yahut devâ'iri idârece sûret-i mahsûsada teşebbüs olunan tahkikât ve muhâkemâta müdâhale itmiyeceklerdir.

Madde 15: Vilâyete me'mûr olan her müfettiş, mu'âvini ile berâber Divân-ı Muhâsebât'tan alacağı ta'lîmât iktizâ'sınca ibtidâ' hangi vilâyeti teftîş idecek ise doğruca o vilâyet merkezine 'azîmetle dokuzuncu madde mücibince isbât-ı me'mûriyet eyledikten sonra izâ'a-i vakt itmeksizin evvelâ: merkez mal sandığını teftîş yani mevcûd olan nukûdun mikdârını sandık yevmîyye defterindeki makbûzât ve medfû'ât beynindeki mikdâr ile bâ'de't-tatbîk mal kaleminde mevcûd olan defâtiri esâsiyedeki vâridât ve masârîfat hesâbları yekûnlarını cem' ile bunları yevmîyye defterindeki makbûzât ve medfû'ât yekûnlarına tatbîk iderek açığı olub olmadığını tahkik. sâniyen: vilâyet muhâsebe kaleminde tutulan bi'l-cümle kuyûd ve defâtiri gözden geçirüb ve vâridât ve masârîfattan dahi îcâb-ı takdîrinde ba'zı kalemlerinin evrâk-ı müsbiteler ile tatbîkâtını icrâ' idüb usûl ve kavâ'id-i hesâbiyeye ve tensîkat-ı ahire mücibince müttehaz olan numûnelerine ve ta'lîmât-ı mahsûsasına tevâfuk idüb itmediğini tahkîk ve ba'dehû merkezî vilâyette bulunan şu'abât-ı idâre sandıkları ile kuyûd ve defâtir-i hesâbiyesini sûret-i meşrûhada teftîş. sâlisen: pul ve mahsûlât-ı 'öşriye ve her bir şu'beyi idâreye ve eşyâ' ve levâzım ve edevâtın

muhâfazasına mahsûs ambar ve mahzenleri mu'âyene ile mevcûdunun cins ve mikdârını defâtir-i hesâbiyeye mürâca'âtla tedkîk idecektir.

Madde 16: Müfettişler devâ'ir ve şu'abât-ı idâre veznelerini ve mal sandıklarını ve ambar ve mahzenleri hîn-i teftîşte bunlardan birinin açığı zuhûr ider ve kuyûd ve defâtirin mu'âyenesi esnasında ahvâli teftîş olunan me'mûrun zimmetine akça geçirmiş ve yahut kuyûd ve hesâbat ve mu'âmelât-ı câriyesine hile ve fesad karıştırılmış olduğunu hisseder ise mal me'mûruna nizâma tevfiikan işten el çektirilmesini ve yerine aherinin tevkîli ile taht-ı muhâkemeye alınmasını muntazam ve muvazzah bir müzekkire ile Dersa'âdet'te mensûb olduğu dâ'irenin en büyük me'mûruna ve taşralarda makâm-ı vilâyet'e beyân ve ihtâr ve keyfiyeti Dîvân-ı Muhâsebât'a da iş'âr idecektir.

Madde 17: Müfettişler bir mahâllin mu'âmelât-ı maliyesini teftîş ittikleri sırada diğeri bir mahâll me'mûrîni hesâbiyesinden birinin bir gûnâ uygunsuz hareketine delâlet ider bir hâle kesb-i ittîlâ' iderler ise derdest olan teftîşâtı men ve ta'tîl itmemek şartı ile şifreli telgrafla Dîvân-ı Muhâsebât'a ma'lûmât virerek ya bi'z-zât veya mu'âvinleri vâsıtası ile tahkikât-ı lâzıma ve tedâbîr-i müsta'celeli ittihâz ideceklerdir.

Madde 18: Müfettişler umûr-u maliyeye müte'allik kavâ'id ve nizâmâtın suver-i icrâ'iyesine dikkat idüb nizâmât-ı mezkûre ahkâmının ta'mîmi icrâsı lüzûmunu me'mûrîni mahâllliyyeye ihtâr ideceklerdir ve tutulan defâtirin Dersa'âdet'te usûlü muza'afaya ve taşralarda vilâyât hakkında müttahaz olan usûl ve kâ'ideye tevfiik idilmediğini müşâhede ittiklerinde me'mûrîni ve ketebe-i maliyeye ihtârâtı lâzımeyle icrâ' ve hesâbatı mezkûreyi numûnelerine tevfiik ve usûl ve kavâ'idi hesâbiyeyi tefhîm ve ta'lîm ideceklerdir.

Madde 19: Dersa'âdet müfettişi devâ'iri îyeden her birinin ikmâli teftîşâtı üzerine Dîvân-ı Muhâsebât'tan alacağı emre göre devâ'iri mezkûreden bir diğeri teftîşine mübâşeret edecek ve taşra müfettişleri dahi merkezî vilâyet olan liva ve evliye-i mülhakadan her birinin kazalar ile berâber teftîşini ikmâl ider itmez tahkikât ve meşhûdâtı vâkı'ası iktizâsınca en ziyâde şâyân-ı itînâ addedeceği livaya gideceğini Dîvânı Muhâsebât'a muhtasar bir telgrafla ihbar idüb liva-yı mezkûr ile evliye-i sâ'irede dahi merkezî vilâyet hakkında beyân olunan sûrete tevfiikan ifâ'-yı me'mûriyet eyledikten sonra teftîşine me'mûr olduğu diğeri vilâyete ve me'mûr olduğu dâ'ire ikiden ziyâde vilâyeti şâmil ise Dîvân-ı Muhâsebât tarafından ta'yîn olunacak vilâyet merkezine 'azîmet idecektir.

Madde 20: Dersa'âdet müfettişi şu'abâtı ile berâber devâ'ir-i merkezîyenin ve taşra Müfettişleri dahi merkezî vilâyete berâber evliye-i mülhakanın her birinde ikmâl-i teftîşât eyledikçe meşhûdât ve icrâ'âtını bir kıt'a lâyiha ile îzâhen Dîvân-ı Muhâsebât'a bildirüb bir nüshasını kendisini ta'kîb edecek olan müfettişe virilmek üzere mazrûfen ve memhûren Dersa'âdet'te devâ'ir-i merkezîyenin en büyük me'mûrlarına ve taşralarda merkezî vilâyette vâlîye ve sancaklarda mutasarrıfa virüb teslimini müş'ir yedinden 'ilmühaber alacaklar ve lâyiha-i mezkûrenin bir sûretini Dîvân-ı Muhâsebât'a göndereceklerdir.

Madde 21: Tebdîl-i devâ'ir iden müfettişlerden her biri uğrayacağı mahâllerde kendisinden evvel gelmiş olan müfettişin memhûren bıraktığı lâyihayı ahz ve mütâlâ'a idüb anın lâyihasında mûnderic tedkîkâtı îcâbına göre ta'mîk ve lüzûm gördüğü şeyleri yeniden tedkîk eyliyecektir.

Madde 22: Müfettişler yirminci madde mûcibince tanzîm edecek oldukları lâyihada devâ'irin her birine müte'allik olan mevâddı birbirine karıştırmıyarak başka başka birer kâğıda tahrîr ve numara vaz' eyledikten sonra devâ'ir-i idâreden her birine 'âid evrâkı cem' ve rabt ile başka başka zarfa koyup cümlesine müte'allik olan hulâsaya leff ideceklerdir.

Madde 23: Her müfettiş tedkikâtı vâkı'ası esnâsında mu'âmelât-ı maliye ve hesâbiyenin sûret-i cereyân ve devâ'ir ve şu'abât-ı idâre me'mûrîni hesâbiyesinin gerek ehliyet ve gerek adet ve mikdârca derece-i kifâyetine ve sûret-i intihâb ve ta'yîn ve tavnîflerine ve bunlara dâ'ir kefâlet usûlünün icrâsına ve arâzî-i mîrîyenin mahlûlât ve müzâyedatına ve 'ale-l-'umûm müzâyede ve münâkasa mu'âmelâtına ve a'sâr ve ağnâm ve emlâk vergisi ile rûsûm ve tekâlif-i sâ'irenin suver-i tahsîliyesi ile emvâl-i devletin vakt ü zamanında isti'fâsına ve mahsûlâtı 'öşrîye ve eşyâ'-yı 'aynîyenin muhâfazasına müte'allik husûsâtı ve idâre-i maliyece tahkîk veya muhâkemesine ibtidâr olunub da ukde-i te'hîre giriftâr olan ve arkası aranılmayan mevâddı ve'l-hâsıl emvâl-i devletin her ne sûretle olursa olsun izâ'asını mûcib olacak ahvâli tahkîk ve zabt ile bunlardan îcâb idenleri derhal hükümet-i mahâllîyeye ihtâr ve her dâ'ire ve şu'be-i idârenin teftîşi hidemâtında mevâddı mezkûreyi ve bunlara müte'allik görülen ahvâli gayri marâzîyenin ve ez-cümle mal me'mûrlarının merkez ve şu'abâtça olan mu'âmele-i müteselsile-i hesâbiyelerinin sûret-i cereyânını yani şu'abâtından almak ve merbût bulunduğu merkeze virmek ile mükellef olduğu şehir-ü sal hesâblarının ahz u itâsı ve nizâmât ve evâmîr-i mevcûdeye muvâfık olup olmadığını tahkîk ve muvâfık olmadığı halde hüküm-ü nizâma icrâ'-yı tevfiği mu'âmeleyi beyân ve ihbâr ile berâber bunu ve müsebbiblerinin derece-i tesamûh ve tekâsüllerini Dîvân-ı Muhâsebât'a gönderecek oldukları lâyhada beyân ideceklerdir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Müfettiş Mu'âvinlerinin Vezâ'ifi

Madde 24: Müfettiş mu'âvinleri mensûb oldukları müfettişle berâber geşt-ü güzâr iderek mu'âmelâtı tahrîriye ve hesâbiye ve sâ'irede müfettişin kendisine havâle ideceği işleri ruyet idecekleri gibi inde'l-îcâb müfettiş tarafından ta'yîn ve i'zâm kılınacakları mahâlllerde emr-i teftîş müfettişler vezâ'ifi faslında beyân olunduğu veçhile bil'icrâ' tanzîm ideceği lâyhaları müfettişe i'tâ' edecek ve müfettişler dahi böyle mu'âvinleri ma'rifet ile vukû' bulan teftîşi lâyhalarında gösterecektir.

Madde 25: Mu'âvinler münferiden teftîş ittikleri mahâllerde doğrudan doğruya Dîvân-ı Muhâsebât ile muhâbereye ve taşralarda hükümet-i mahâllîyeye ve Dersa'âdet'te devâ'ir-i merkezîyeye icrâ'-yı ihtârâta me'zûn olmayub Müfettişe beyân-ı hal ideceklerdir.

Madde 26: İşbu nizâmnâmenin târîh-i neşrinden 'itibâren düstûrun dördüncü cildinin üç yüz yetmiş tokuzuncu sahifesindeki müfettişler nizâmnâmesi nâsihtir.

Fî. 14 Ramazan sene 1302 ve fî. 15 Haziran sene 1301 [27 Haziran 1885]

Maliye Vekâleti, Teftiş Heyeti, Ankara 1936, s. 31-39.